

DUHOVNOST I PSIHIJARIJA

Moderna psihijatrija revalorizira područje duhovnosti u medicini i otvara mogućnost da se kod ljudi s psihijatrijskim dijagnozama pronađu i unutrašnji resursi koji pomažu i liječe

ZDRAVLJE - DR. ĐULIJANO LJUBIČIĆ I MR. ANĐELA JELIČIĆ OPISUJU KAKO DUHOVNOŠĆU LIJEČITI DUŠEVNE POREMEĆAJE

Čovjek mora sačuvati dušu

Piše Mirjana GRCE

Snimio Damir ŠKOMRLJ

Veza između čovjekova zdravlja i duhovnosti, vjere i cijeloga spektra psihofizičkih bolesti, u novije je vrijeme u središtu zanimanja mnogih znanstvenika. Štoviše, na takav način da bi se moglo reći da duhovnost više nije potpuno apstrahirana iz medicinske prakse. Brojni znanstveni radovi već su dokazali potrebu holističkog pristupa čovjeku, za kakav se zalaže i Svjetska zdravstvena organizacija, no naravno povezanost religioznosti i zdravlja i dalje ostaje područje zdravstvenih istraživanja.

Jedinstven hrvatski prilog toj temi ovih dana daje upravo iz tiska izišla knjiga »Duhovnost i psihijatrija«, sugestivnog podnaslova »Što koristi čovjeku ako zadobije čitav svijet, a izgubi dušu«, autora prof. dr. Đulijana Ljubičića, pročelnika Klinike za psihijatriju riječkog KBC-a, i koautorice profesorice Anđele Jeličić, magistricice teologije sa specijalizacijom iz biblijskih znanosti i asistentice na katedri Svetog pisma Starog zavjeta na teologiji u Rijeci, područnom studiju zagrebačkog Katoličkog bogoslovnog fakulteta.

Holistička psihijatrija

Riječ je o knjizi u izdanju riječkog sveučilišta koja će biti uvrštena među udžbenike za studente psihijatrije, ujedno radi se o prvom takvom udžbeniku u Hrvatskoj ne samo iz teorije, već i iz konkretne psihijatrijske prakse, k tome obogaćenom priložima iz područja duhovnosti. - Iako je duhovnost novo područje u medicini, ona je zapravo jedna od najstarijih ljudskih potreba i jedna od najstarijih konstanti koje nalazimo u svim kulturama i civilizacijama. Činjenica je da sada medicina revalorizira ono što postoji već tisućljećima. U odnosu duhovnosti i psihijatrije mora postojati ravnoteža i realna procjena koje područje pokriva čija kompetencija, uvodno je rekao mr. Jeličić.

Motivi dr. Ljubičića za pisanje ove stručne knjige proizašli su iz njegova dugogodišnjeg iskustva u radu s psihički oboljelim ljudima, iz konkretnih iskustava o vrijednosti i blagotvornosti utjecaja duhovnosti kao potpore psihijatrijskom liječenju, ne svih, ali ipak mnogih. Upućujući da njegova iskustva nisu jedinstvena, izdvaja da stotine znanstvenih radova - uglavnom iz SAD-a, ali i nekih zapadnoeuropskih zemalja - dokazuju povezanost »duhovnosti s poboljšanjem simptoma depresije, tjeskobe, ovisnosti, prevencije suicida, shizofrenije, srčanih bolesti, dijabetesa, reumatološkog artritisa, cerebrovaskularnih bolesti, poremećaja imunološkog sustava i sučeljavanja s kroničnim bolestima«.

- Duhovnost može pomoći kod svih psihijatrijskih dijagnoza i nema čovjeka bez unutrašnjih resursa koji pomažu i liječe, samo te resurse treba prepoznati. Moderna psihijatrija doista

postaje holistička, odnosno integrativna - cilj joj je vraćanje čovjeka u funkcionalnost, obitelj i na radno mjesto; podizanje kvalitete njegova života. Sve se to postiže ne samo lijekovima, već shvaćanjem da je čovjek kompleksno biće, biološko, socijalno, psihološko i duhovno. Od tog integrativnog dijela zadnji segment koji se sada u medicini razvija je duhovnost.

Druga linija

- Za mene je duhovnost bila izazov. Kroz svoj sam rad, kao psihijatar, uvidio da pacijentima u procesu liječenja puno pomaže vjera, pa i otac medicine je postavio paradigmu da se tjelesno od duhovnog, odnosno od psihološkog, ne može dijeliti. Dugo se vremena o tom principu šutjelo, no pokazalo se da ne možemo sve riješiti lijekovima. Iz toga su istraživači na polju psihijatrije iznalazili nove metode i pristupe, između ostalog, uvažavajući i duhovnost i pokazalo se da ona pozitivno utječe na proces liječenja i kvalitetu življenja mnogih pacijenata, tumači dr. Ljubičić. Stalno pritom naglašava da je duhovnost tek mogući segment terapije u psihijatriji, da je psihijatrija specifična po tome što mora biti visoko diferentna - da psihijatar treba znati dobro procijeniti u kojem će trenutku moći, i hoće li uopće, kod nekoga primjenjivati duhovnost u liječenju.

- Duhovnost je moguća druga linija, a prva linija kod klasičnih duševnih poremećaja ostaju lijekovi. Naravno, sve se to odnosi samo na ljude koji su otvoreni duhovnosti i spremni na tu vrstu pomoći, koji to osjećaju kao svoju unutarnju potrebu, koji se okreću prema Bogu - i to je ono što liječi. Kod depresija, primjerice, koje su već najčešća bolest današnjice, duhovnost se, uz ostalo, učinkovito pokazuje od početka liječenja. No, u shizofreniji duhovnost može biti jedino dodatak psihijatrijskom liječenju u trenutku kad pacijent postane suradljiv, kad se može razviti povjerenje između njega i terapeuta i kada prihvaća svoju bolest. Ima jedna grupa pacijenata koju redovito svake nedjelje srećem kako ide na svetu misu. Ona godinama ne dolazi u kliniku kao bolnički pacijent, nego samo na kontrole. Smatram da je ta duhovnost segment koji pomaže u održavanju njihovog stabilnog i dobrog stanja, poručuje dr. Ljubičić.

Zdravlje = mir

Zanimljiv je prilog knjizi mr. Jeličić koja, tražeći odgovor na pitanje što nas čini ljudima, poseže za biblijskim motivima u djelima nekih književnih klasika.

- Pokušala sam izdvojiti neke klasike poput Tina Ujevića, Oscara Wildea, Carla Collodija i pokazati da se u tim tekstovima naziru muke suvremenog čovjeka koje nalaze svoj odgovor u odnosu s Bogom, odnosno u odnosu s drugim ljudima. Povezala sam Pinokija i knjigu o Joni jer Pinokija ne možemo potpuno razumjeti bez razumijevanja tog biblijskog teksta. Tko je bio Pinokio? Drveni lutak koji je žarko želio postati dječak. Ono što eksplicitno povezuje Pinokija i Bibliju je slika kita. Pinokija je progutao kit, kao što je kit progutao i proroka Jonu koji je bježao od svog poslanja. U utrobi kita Pinokio i Jona su počeli vapiti, moliti i iz njihove tjeskobe počinje promjena koja se očituje u tome da prihvaćaju sebe: Pinokio postaje pravi čovjek, a Jona prihvaća svoje poslanje, analizira mr. Jeličić.

Kaže da se u Bibliji za zdravlje upotrebljava ista riječ kao i za mir - šalom - a ona u biti znači cjelovitost. Naglašava da je zahtjev zdrave duhovnosti uspostavljanje cjelovitosti, a da kršćanski shvaćena cjelovitost znači zajedništvo.

- Kad razmišljamo o tome što kršćanstvo kaže o čovjeku, oslanjamo se na dugu tradiciju, prije svega, objave. U Bibliji je zapravo sve rečeno već na početku, mitološkom slikom čovjeka koji je poseban u odnosu na sva druga bića, jer u sebi nosi Božju iskru. Rečeno je i ono ključno za čovjekovu patnju - da patnja ostaje najdublji pitanjem smisla. Biblija nam prikazuje čovjeka kao sliku Božju, a bit te slike je da je čovjek biće zajedništva: ostvaren je ako je sposoban ostvariti zajedništvo sam sa sobom, zatim zajedništvo s drugim ljudima i, kao

početak svega, zajedništvo s Bogom. Duhovnost o kojoj nam Biblija priča nije improvizacija, ona usmjerava čovjeka da se ostvari kao biće zajedništva, a to zajedništvo je kriterij zdravlja - koliko je čovjek sposoban za zajedništvo, toliko je sposoban za život, analizira mr. Jeličić tumačeći da je duhovnost proces koji ima svoju verifikaciju u tome da čovjek kao biće zajedništva ima sposobnost empatije i nošenja tuđe patnje; da duhovnost verifikaciju ima u konkretnom životu jer je govor o konkretnom čovjeku i njegovim odnosima.

Duhovnost imaju i ateisti

Jedan od recenzenata knjige »Duhovnost i psihijatrija« dr. Goran Dodig apostrofira iznimno pozitivnu namjeru autora te dr. Ljubičića naziva hrabrim edukatorom. Drugi recenzent, dr. Josip Grbac, pak konstatira: »Ono što se u ovoj knjizi naziva 'duhovno' zapravo je pitanje smisla i vrijednosti jedne egzistencije, pa je logično da to 'duhovno' postoji u svakom čovjeku, bio on vjernik ili nevjernik. To je onaj 'globalni humanistički temelj' koji omogućava dijalog sa svakim pacijentom. U ovakvo duhovno praćenje bolesnika ne mora biti uključen nužno svećenik, nego bilo koji zdravstveni djelatnik. 'Duhovno vodstvo' zapravo je pratnja, znači 'hodati' uz nekoga, a ne 'voditi' nekoga.«.

O tome dr. Ljubičić iz svoje psihijatrijske prakse zaključuje: »Uvažavati treba svačiju duhovnost. I ateist također ima svoju duhovnost. Riječ je o logoterapiji, terapiji smislom, egzistencijalnoj analizi. Otac logoterapije Viktor Frankl definirao je duhovnost i religiju kao 'ljudsku potrebu za apsolutnim smislom'«.

Odjel za duhovnu psihijatriju

Dr. Ljubičić otkriva da je pokrenuo proces strukturiranja odjela za duhovnu psihijatriju na Psihijatriji u Rijeci, a da na istom tragu razmišlja i njegov kolega prof. dr. Miro Jakovljević, pročelnik Klinike za psihijatriju na zagrebačkom Rebru. Isto tako, informira da je na prestižnim američkim medicinskim fakultetima duhovnost uvedena kao kolegij te da je u tamošnjim uglednim klinikama duhovnost segment terapije.